

A lso sciet ¹ die tale daer. [331]
 Namels ende Acharijs, dats waer,
 voeren te haren lieden, weet ic wale.
 Die twee ghetrouwe vasale 22675
 troosten haer volc ende makedent blide.
 Des merghens vroe al bitide
 hief an ² haer te wapinen die kerstijnheit.
 Willem Fierebras dede dat gheleit
 voren met Namelse van Bavier. 22680
 Ogiers wapine ende sinen destrier
 voerde een cnape met snelre vaert
 tusscen ³ dat heer te Brandijs waert.
 Ende die kerstine utvercoren
 noopten dorse met sporen. 22685
 Doe si den payienen quamen bi,
 helpe God, hoe groot ghecri
 wart onder den Sarrasinen
 doe si saghen die kerstine
 up hem ghewapint comen. 22690
 Meneghe hevet daer die vlocht ghenomen,
 die socht ghenade an Tervogan. ⁴
 Haere een deel dede ooc hare wapine an
 ende stelde hem ter were.
 Mettien slouch ⁵ in dat heedijn heere 22695
 Namels met meneghen kerstine.
 Die felle honde, die Sarrasine,
 vloen seere al openbare.
 Die kerstine volgheden hem nare
 also liede van herten coene. 22700
 Van meneghen costeleken pawelioene
 sloughen si entwee die corden.
 Ic weet wel dat niemen en hoorde

1. [Woordverklaring] *sceeden*: ophouden, eindigen.

2. [Woordverklaring] *anbeffen*: beginnen.

3. [Woordverklaring] *tusscen*: te midden van, dwars doorheen.

4. [Hertaling] *die socht ghenade an Tervogan* < *Der da rieff 'gnade' uf zu Tervogan*.
 Speculatief. Het *MNW* kent de uitdrukking 'ghenade soeken', die handiger lijkt dan de
 directe rede, die *Weddige* postuleert.

5. [Woordverklaring] *slaen*: rijden, zich snel ergens heen begeben.

so grote claghe alse die payien
dreven, ¹ doe si moesten vlien. 22705
Ende Namels voer metter vaert
ter havenen te Brandijs waert
wat hi mochte met snellen kere.
Ende dat edel kerstijn heere
jaghede die Sarrasine 22710
die vore hem vloen met groter pine
ende met jamerleken claghen
tot dat si quamen daer dandre laghen,
Broyier ende sine ghesellen.
Sal ic u die waerheit tellen? 22715
Het was vier milen vander see.
Dies moeste daer meneghe wee
hebben, want Willem vant up die stonde
onghewapint die quade honde.
Dat was wel te sinen doene. ² 22720
Die kerstine waren van herten coene
ende haer gheleetsman was fier.
Die payiene putertier
vloen vore hem als ic verstoet
in des diepen seewes vloet. 22725
Ende doe Broyier, weet vor waer,
sijn volc sach verdrinken daer
ende also seere verslaen,
dede hi ghebieden saen
in der heedine ringhe 22730
dat men toghe ter scepinghe
ende liete ³ dat striden staen.
Helpe God, wat men hier verslaen
up dien dach mochte heedine sien.
So welc heedijn daer ontflien 22735
mochte in sinen drachmont, ⁴
hi en hadde niet omme dusent pont

1. [Woordverklaring] *claghe driven*: klagen, weeklagen, zijn beklag doen. [Hertaling] *dreven* < *Furten*.

2. [Woordverklaring] *te sinen doene*: in zijn voordeel.

3. [Hertaling] *liete* < *lassen*.

4. [Woordverklaring] *drachmont*: snel zeilend schip.

langher ende beter tijt ¹ ghelet. ²
 Ende die kerstine volgheden met
 tote dat hem benam die nacht. 22740
 Doe keerde des kerstijn heeres macht
 harde vriendeleke te samen
 ende die payiene, die scade namen,
 toghen over die see rechte vort.
 Ten bleef ooc niet een an desen bort. 22745
 An dander side toghen si al
 seere claghende haer mesval, ³
 dattet hem so was vergaen.
 An Cordrages, den soudaen,
 sochte die sterke Broyier raet, 22750
 wat hem best te doene staet,
 oft ⁴ hi weder toghe over see
 ende neme strijt, ofte ⁵ dat hi mee
 payiene te hem eerst ontbiede.
 Cordrages seede: “Heere, mee liede 22755
 en mochten ons ghescaden niet
 jeghen dat kerstine diet.”

Broyier seede: “Wat raet wildi, [332]
 heere Cordrages, dan gheven mi,
 dat ic mi alre best wreke?” 22760
 “Ic segghe u, heere, sekerleke,
 hets noch menech rudder vri
 bleven inden lande van ⁶ Persi.
 Die suldi ontbieden doen
 ende en laten daer no cnape no garsoen, 22765
 hi come, coninc wel gheboren,
 ende helpe wreken desen toren,
 dien u die kerstine hebben ghedaen.
 Coninc heere, also saen

-
1. [Woordverklaring] *beter tijt*: een geschiktere gelegenheid, een beter moment.
 2. [Hertaling] *ghelet* < *begert*. Aanpassing omwille van het rijm.
 3. [Woordverklaring] *mesval*: ongeluk.
 4. [Hertaling] *oft* < *So das* (corresponderend met ‘so das’ in het volgende vers).
 5. [Hertaling] *ofte* < *so*.
 6. [Hertaling] *van*: toegevoegd.

suldi senden sonder sparen 22770
 te Babilonen. Doet wech varen ¹
 Gaudijs omme sine man.
 Ende doet ontbieden bi Tervogan
 u ² rudders die ghi daer hebt ghelaten.
 Si quamen daer in cleinre baten ³ 22775
 jeghen dat kerstine diet.
 Si en baten u daer niet
 ende hier waren si u orbare” ⁴
 “Neen, Cordrages, heere, te ware,”
 sprac Broyier, “dat en sal niet gheskien, 22780
 dat ic ontbiede die payien
 die Ogier hoeden soudent.
 Mer ghi sult dienen omme mine houde
 ende riden snellike
 in u lant in Afrike. 22785
 Princen ende hoghe baroen
 ende al dat were mach ghedoen
 suldi hier doen comen beede.
 Ende Gaudijs, mijn neve, sal mede
 varen in dat lant van Persi 22790
 ende bringhen te hulpe mi
 al dat were mach ghedoen.
 Nochtan wane ic, ⁵ bi Mahoen,
 hadde ic ten wighe eerst ghesijn,
 dat daer alle die kerstijn 22795
 doot waren bleven, bi minen waen.”
 Cordrages vragede: “Wat mach u daer aen

1. [Hertaling] *Doet wech varen* < *es ist bin weg gefarn*. De zin correspondeert met vers 22789 e.v., waar Broyier dit bevel herhaalt.

2. [Hertaling] *u* < *Funff*. Het getal vijf heeft hier weinig zin. Blijkbaar is de hoofdletter ‘V’ aan het begin van de regel, waarmee het bezittelijk voornaamwoord ‘uw’ was bedoeld, door LuFl als een Romeins cijfer geïnterpreteerd.

3. [Hertaling] *in cleinre baten* < *in babten in cleyner maßen*. Het Dt. vers is erg lang. De laatste bijwoordelijke bepaling schijnt toegevoegd te zijn om een rijmwoord op ‘gelaßen’ te krijgen, waarvoor ‘bate’ niet deugde.

4. [Woordverklaring] *bier waren si u orbare*: hier zouden ze u van nut zijn. [Hertaling] *bier waren si u orbare* < *bie wurdent sie uch urbar*.

5. [Hertaling] *wane ic* < *woende ich*. Het imperfectum schijnt hier minder passend dan het presens.

ghelighen dat men dat volc ontbiet?
 Ten sal u emmer scaden niet
 mer helpen, wi hebbens te doene.”¹ 22800
 Ic weet wel dat al die baroene
 volgheden Cordrages tale.
 Cordrages dede sijn ors halen
 ende voer met snelre vaert
 den wech tAfriken waert 22805
 so hi eerst mochte, des bem ic ghewis.²
 Acharijs sone, die coninc Gaudijs,
 reet ooc als een rudder vri
 met vive ende twintech man te Persi,
 want Broyier, des ic seker bem, 22810
 dede die payiene varen met hem
 omme dat hi hem niet en ghetrauwede wel,
 want die payiene waren fel
 die daer voeren upter vaert.
 Dies moesten si varen hinderwaert.³ 22815

Dus voer Gaudijs sinen woch.⁴ [333]
 Die sterke Broyier sant noch
 meneghen baroen te sinen lande⁵
 omme volc menegherhande,⁶
 dat ieghelijc brochte so hi meest mochte. 22820
 Den coninc Gaudijs was seere onsochte⁷
 jeghen die payiene die voeren met hem,
 want si wilden, ic seker bem,

1. [Hertaling] *wi hebbens te doene* < *haben wir es zu tun*. Men kan de Dt zin als een bijzin van tijd opvatten zoals WeNo doet, maar een bevestigende hoofdzin lijkt hier beter op zijn plaats.

2. [Hertaling] *ghewis* < *wijse*.

3. [Woordverklaring] *binderwaert varen*: de verkeerde kant opgaan, in zijn verderf lopen.

4. [Woordverklaring] *woch*: *weg*. De variant ‘woch’ is Vlaams (VL Kl § 14, Opm. 1).

5. [Hertaling] *te sinen lande* < *zu land*.

6. [Hertaling] *omme volc menegherhande* < *Umb das volk maniger band*. Het lidwoord is overbodig.

7. [Woordverklaring] *bem es onsochte*: hij is ongelukkig, ontevreden. [Hertaling] *Den coninc Gaudes was seere onsochte* < *Der kunig Gaudes fur sere unsoebt*. Het gebruik van ‘fur’ lijkt geïnspireerd te zijn door de verzen 22822 en 22824 maar levert in dit vers geen zin op.

emmer varen met snelre vaert den rechten wech te Persi waert.	22825
Doe si also te gader reden, hadde Gaudijs gherne gheweten die waerhede oft Namels bachten hem ware ofte voren. God, die dor ons gheboren wart ende leet vele pinen,	22830
gheloofde hi al stillekine doe hi den payienen reet beneven, dat hi sine wet wilde begheven ende sine afgode ghemeene, updat Hi hem den segghen verlene dat hi gheledeghen ¹ mochte Ogier.	22835
Neven den payienen putertier reet Gaudijs upter heede ende te Gode dede hi sijn ghebede. ² Dat en hebben sine ghesellen niet vernomen.	22840
Ooc dat hem God wilde doen comen in Namels gheselscape van Bavier, dies bad Gaudijs, die coninc fier, met goeden herte Gode dicke.	22845
Ende God, die in allen sticken sine vriende versien ³ can, ghewaerde ⁴ den edlen man sijn ghebet ⁵ also ghi sult horen. Den goeden Bavier die voren was wel vier langhe milen,	22850
sant God up die wile sulke lette ⁶ dat hi beeden moeste so langhe dat achter hem reden die payiene harde naer ende versaghen hem vor waer.	22855

-
1. [Woordverklaring] *gheledeghen*: bevrijden, verlossen.
 2. [Woordverklaring] *ghebede*: gebed.
 3. [Woordverklaring] *versien*: zorgen voor, onder zijn hoede nemen.
 4. [Woordverklaring] *ghewaren*: inwilligen.
 5. [Hertaling] *sijn ghebet* < *Dorch sin gebett*. Het werkwoord 'ghewaren' in deze betekenis is transitief.
 6. [Woordverklaring] *lette*: tijdverlies, vertraging.

Si waenden, het ware een Sarrasijn.
 Bi Mamette ende bi Apolijn
 hevet een den andren ghesworen
 ende sprac: ¹ “En siedi niet daer riden voren
 enen payien, bi Mahoen? 22860

Ic weet wel dat die glottoen
 dat ors ghestolen hevet inder heervaert,
 dat die keytief, die musaert,
 neven hem voert nu.
 Gaudijs, heere, hoe macht u 22865
 ghevalen, oft wi voeren te samen
 ende hem dat goede ors namen
 dat hi ghestolen hevet, godweet?” ²
 Gaudijs antworde ghereet
 den payiene ende seede: 22870
 “Ic rade wel dat men die waerhede
 ane hem ervare, ³ bi Mamet
 eer dat men hem dade enech let. ⁴
 Ende laet ons met vreden riden bi.”
 Si spraken alle: “Dat si. 22875
 Wat ghi wilt, loven wi also.”
 Met sporen noopten si doe
 na den Bavier die daer reet voren.
 Ende als die helt began horen
 dat dommen ⁵ van dien die hem volgheden an, 22880
 so sach hem omme ⁶ die sterke man.
 Ende erst dat hi hevet versien ⁷
 die payiene, sprac hi mettien
 te sinen cnechte, die hem reet bi:

1. [Hertaling] *hevet een den andren ghesworen / ende sprac* < *Nu hatt einre zum andern geschworn. / Sprach doch einer.*

2. [Hertaling] *godweet* < *ich weiß*. Omdat ‘ic weet’ geen zin heeft opteren we voor de stoplap ‘godweet’.

3. [Woordverklaring] *ervaren*: te weten komen; informeren naar.

4. [Woordverklaring] *let*: hinder, schade. [Hertaling] *enech let* < *ein leit*.

5. [Woordverklaring] *dommen*: gedreun (van paardehoeven). [Hertaling] *dommen* < *gedummel*.

6. [Hertaling] *hem omme* < *umb sich*.

7. [Hertaling] *Ende erst dat hi hevet versien* < *Und also bald er ine hat ersehen*.

“Vrient, hier ¹ comen, dinct mi, 22885
payiene na mi ghevaren,
dient mi vele houder ² ware ³
iet te nemene dan te gheven.
Altoos sijt mi beneven,
want, bi Gode, daer alle dinc aen staet, 22890
mi dinct dat si ons willen quaet.” ⁴

Die cnape seede: “Heere, dat si. [334]
Ic sal u altoos houden bi
ende u wel bi staen, bi mijnre waerhede,
want ic bem an ⁵ allen leden 22895
wel ghewapint ende vorsien.”
Ende mettien quam een payien
Namelse ghereden bi
ende sprac: “Cuwaert, secht mi,
wanen comt u dit goede paert? 22900
Bi Mamette, ghi dinct mi onwaert ⁶
dat ghi so goet een paert ⁷ te desen tiden
ridet ende ghi een ors besiden ⁸
voert dat beter es.
Ghi moet mi, sijt seker des, 22905
beede die paerde laten hier.”
“Heere rudder,” sprac Namels van Bavier,
“Waer omme spreect ghi mi so an?
Ende oft ic ghelove an Tervogan,
wildi mi dan varen laten?” 22910
“Bi Mamette, tuwer onbaten
moet ghijt mi ⁹ verghelden mede.

1. [Hertaling] *bier* < *bier umb*.

2. [Woordverklaring] *houder*: liever.

3. [Hertaling] *dient mi vele houder ware* < *Die mir vil holder zware / Sin*.

4. [Hertaling] *dat si ons willen quaet* < *daz sie uns werden komen mit quaet*. Het Dt. vers is te lang. De reconstructie is speculatief.

5. [Hertaling] *an* < *von*.

6. [Hertaling] *onwaert* < *so unwert*.

7. [Hertaling] *so goet een paert* < *so ein gutes pfert*.

8. [Hertaling] *ende ghi een ors besiden* < *und ir uch so ein guts bysids*. Speculatief.

9. [Hertaling] *moet ghijt mi* < *Ir mußen mir*.

Eist dat ghi hier te deser stede
 iet mee secht daer jeghen,
 ghi werdet corteleke van mi versleghen 22915
 oft ghi noch waert also haert.”¹
 Namels sprac: “Tfi dasaert!”²
 Wat sechdi sulke saken?
 God moete u lijfloos maken!
 Wildi up enen payiene doen 22920
 uwen wille,³ valsc glottoen,
 so sidi endeleke⁴ quaet.
 Ic bem een kerstijn, dat verstaet.
 Nochtan en ghevic niet,⁵ des sijt vroet,
 ene spore⁶ van minen voet 22925
 omme al u cracht.”⁷
 Doe keerde die payien met alre macht
 sijn paert weder te sinen ghesellen
 ende ghinc hem die waerheit tellen
 hoe dat ware een kerstijn. 22930
 Dat hoorde Gaudijs, dien sijn
 herte verlichten began,
 ende seede: “Ghi heeren, laet mi⁸ den man
 spreken ende horen sine tale.”
 Si seeden alle: “Dat willewi wel, 22935

1. [Woordverklaring] *oft ghi noch waert also haert*: hoe sterk u ook mag zijn? [Hertaling] *oft ghi noch waert also haert* < *Ob ir das icht me machent so hart*. De betekenis van de Dt. zin is duister. Weddige onthoudt zich van commentaar. De reconstructie en betekenis zijn onzeker.

2. [Woordverklaring] *dasaert*: gek, nietsnut. [Hertaling] *Tfi dasaert* < *sy vervart*. [Weddige] WeNo interpreteert ‘vervart’ als ‘verwaert’ en vertaalt “rustig”. Deze interpretatie komt in het *MNW* (s.v. ‘verwaren’) echter niet voor. Onze reconstructie is speculatief, maar het ligt voor de hand dat Namels hier iets verachtelijks tegen zijn tegenstander zegt.

3. [Hertaling] *uwen wille* < *Nach willen*.

4. [Woordverklaring] *endeleke*: beslist, zonder twijfel.

5. [Hertaling] *en ghevic niet* < *geb ich uch nit*.

6. [Woordverklaring] *spore*: spoor, hier in de overdrachtelijke betekenis: een kleinigheid, iets van weinig waarde. [Hertaling] *ene spore* < *Einen sporn rebem*. [Weddige] WeEm verandert het obscure ‘reheem’ in ‘nehein’.

7. [Hertaling] *omme al u cracht* < *Umb uwer alle maht*. Aanpassing om de herhaling in het volgende vers te vermijden. Reconstructie onzeker.

8. [Hertaling] *mi* < *nu*.

rijt te hem ¹ voren.”
 Gaudijs noopte sijn ors met sporen.
 Sinen helm hi of scoot ²
 ende makede sijn hovet bloot.
 Dat was een teken dat hi te dien tiden 22940
 sonder vichten ende striden
 redene van hem begherde.
 Den goeden Bavier het seere derde
 dat hi spreken soude ten payien.
 Jeghen hem reet Gaudijs mettien 22945
 ende vraghede hem wat hi wilde.
 Gaudijs seede dat hi gherne wilde
 weten bi sijnre ghenade,
 dat hi hem seede te wat stade ³
 hi sijn wilde ende wanen hi quame. 22950
 “Heere kerstijn, dat ghi mi ⁴ uwen name
 secht, dies biddic u dore uwen God.”
 Namels sprac:”Dat soudic, sonder spot,
 node doen, ghi secht mi te voren
 wanen dat ghi sijt gheboren, 22955
 ende ⁵ van wat gheslachte ghi sijt comen.”
 “Mijn vader es Karahen, die heere,
 die dine wet ⁶ mint so seere.”
 “Ja,“ sprac Namels, ”wellecome sidi. ⁷
 Uws vaders bode souct di.” ⁸ 22960
 “Ja, heere kerstijn, wel sidi comen hier,”
 sprac Gaudijs, die coninc fier.
 “Sidi Namels van Bavier,
 Ogiers ome? Gheeft mi te verstaen.”
 “Ja ic, vrient,” antworde hi saen. 22965

1. [Hertaling] *rijt te hem* < *Zu yme rijden*.

2. [Woordverklaring] *ofscieten*: snel afnemen.

3. [Woordverklaring] *stat*: stad, plaats.

4. [Hertaling] *mi* < *nu*.

5. [Hertaling] *ende* < *Auch*.

6. [Woordverklaring] *wet*: geloof, religie. [Hertaling] *wet* < *gesetzde*.

7. [Hertaling] *wellecome sidi* < *wol funden sint ir*. Onze oplossing is speculatief.

8. [Hertaling] *souct di* < *suchbent ir*. Vermoedelijk gaat ‘suchent ir’ terug op de enclistisch vorm ‘soucti’ die zowel uit ‘souct ghi’ als uit ‘souct di’ ontstaan kan zijn.

“Namels bem ic gheheeten.”
 “So sijt met mi in veten,” ¹
 sprac Gaudijs, “ende helpt mi sonder waen
 dese payiene verlaen,
 want, waren si doot, helt vri, 22970
 so souden wi den wech te Persi
 laten ende varen met minnen
 rechte te Babilonen binnen,
 daer ghevanghen leit Ogier.
 Dese payiene putertier 22975
 souden node, sem mijn leven, ²
 ghedoghen dat wi den deghen
 eneghe bate souden doen.
 Broyier, die felle glottoen,
 deedse varen met mi 22980
 omme dat hi ghedochte dat ghescie
 Ogiere, den helt vri,
 eneghe doghet ³ van mi.
 Dit es temale sijn ghedochte.
 Edel man, nu laet ons sonder vrochte 22985
 toe varen ende dese verlaen.
 Hulpe ons God sonder waen
 dat wi des lives maken quite
 ghone payiene met vlite,
 so ⁴ wil ic Hem sonder waen 22990
 eweleke te dienste staen
 ende houden sijn ghebot.”
 “Nadien dat ghi an den Heere God,”
 sprac Namels, “heere coninc, wilt gheloven,
 so sullen wise alle des lives beroven, 22995

1. [Woordverklaring] *So sijt met mi in veten*: kies mijn kant in dit geschil? [Hertaling] *So sijt met mi in veten* < *So sint ir mit mir in den reysen*. De imperatief wordt vaak door LuFl weergegeven door een predicat gevolgd door ‘ir’. Hetzelfde doet zich voor in het volgende vers, dat duidelijk te lang is. De reconstructie is uiterst onzeker.

2. [Hertaling] *sem mijn leven* < *geseben min leben*. [Weddige] WeNo vertaalt: “angesichts meines Verhaltens”.

3. [Woordverklaring] *eneghe doghet*: iets goeds.

4. [Hertaling] so: toegevoegd om na de vooropgestelde bijzin het begin van de hoofdzin te markeren.

dies sijt seker ende onvervaert.”
 Gaudijs sette metter vaert
 up sijn hovet den helm weder.
 Sijn spere, dat upter erden neder
 lach, hevet hi up gheheven. 23000
 Heere Namels ¹ hielt daer neven
 ende hinc te poente sinen scilt.
 Doe die payiene, die upten velt
 hielden, dat saghē van verren,
 slouch ieghelijc sonder merren 23005
 daer met sporen sinen destrier.
 Alle begonsten si onghehier ²
 te werdene ende verbolghen seere.
 Ieghelijc sette sijn spere
 ten steke, hem te werene daer met. 23010
 Namels van Bavier hevet gelet ³
 niet langher als hi dat siet,
 mer stierde ⁴ sinen sterken spiet
 up enen der Sarrasine
 dat diser hem ran int herte sine ⁵ 23015
 al dore ende dore.
 Up derde storte hi uptie ure
 neder ghestrect al plat.
 Gaudijs quam ooc na dat
 up enen vanden andren ghereden 23020
 ende stac hem met haestecheden
 metten spere dat was groot
 datti ter erden neder viel doot.

S o began daer die bataelge.]335]
 Die kerstine trocken sonder faelge 23025
 hare swerde alle beede.

1. [Hertaling] *Heere Namels* < *Da ber Namels*.

2. [Woordverklaring] *ongbehier*: woedend.

3. [Hertaling] *hevet gelet* < *batt glet*.

4. [Woordverklaring] *stieren* / *sturen*: richten. [Hertaling] *stierde* < *scherde*. [Weddige] WeGl leidt ‘scherde’ af van ‘scharen’ en vertaalt “richten”. De Mnl. werkwoorden ‘scharen’ en ‘sche(r)ren’ waarnaar hij verwijst, passen op geen enkele manier in deze context.

5. [Hertaling] *int herte sine* < *ine sin* / *Hertz*.

Die cnape en wilde upter heede stille houden emmer niet. Hi voer dat heedine diet bachten te wachtene, dattet niet en keere.	23030
Oft eneghe sinen heeren ontflien wilde sonder waen, dien wilde hi selve verslaen. Dat waren alle sine ghedochten. Helpe, hoe seere si hem ¹ ondervochten	23035
die twee vrome kerstine ende ² die felle Sarrasine, die hem ooc weerden seere jeghen Namelse, den heere, ende pijnden hem sonder waen	23040
hoe dat si mochten verslaen ofte ghevaen in enegher wijs den heren ³ coninc Gaudijs, diese herde slouch weder. Meneghen slouch hi daer neder	23045
die nemmermeer up en ghestoet. Wel tierde ⁴ hi na dat edel bloet daer hi van comen was. Daer en was ooc niemen die ghenas van sinen slaghen, des bem ic wijs.	23050
Namels bejaghede den grootsten ⁵ prijs met sinen anxteleken slaghen. Drie vanden payienen sonder saghe waren daer, die te hare oneere hem berieden dat si seere	23055
vlien wilden met snelre vaert	

-
- [Hertaling] *bem*: toegevoegd omdat 'ondervechten' reflexief is. Alternatief zou 'onder' weggelaten kunnen worden, maar dan moet in vers 23039 'jeghen' gehandhaafd blijven.
 - [Hertaling] *ende* < *Gegen*. Omdat het reflexieve werkwoord 'ondervechten' twee strijdende partijen als subject verlangt, is een bepaling ingeleid door 'jeghen' uitgesloten.
 - [Worodverklaring] *beer* / *ghebeer*: roemrijk, voornaam, beroemd.
 - [Woordverklaring] *tieren*: aarden naar, gelijken op. [Hertaling] *tierde* < *cierde*. [Weddige] WeNo leidt 'cierde' zonder nadere verklaring af van Mnl. 'keren' en houdt een contaminatie met 'sieren' voor mogelijk.
 - [Hertaling] *grootsten* < *großen*. In deze context ligt een superlatief voor de hand.

te Broyiere, haren heere, waert,
ende hem doen die sake verstaen
hoe Gaudijs, die soudaen,
hem toten kerstinen hadde ghekeert 23060
ende hem ¹ allegader gheoneert
onder hem ende enen kerstine.
Si swoeren diere bi Apoline
datse hem sulcs wilden doen verghelden
ende so vloen die dieve upten velde 23065
vaste wech met sporen.
Van Namels sciltcnecht suldi horen,
die gheheten was Barestier.
Die payiene putertier
ghinc hi met snelre vaerde 23070
wachten in die rierewaerde, ²
dat hem daer gheen en soude ontfaren.
Die payiene versach hi te waren
seere vlien van den rivele. ³
Dies nam hi te sinen deele 23075
een spere lanc ende stide.
Bantsant noopte hi an die side
metten sporen root van goude.
Die payiene saghan also boude
dat ors Bantsant ende Barestier. 23080
Dies verbliden die putertier
payiene in haren sin
want si hoopten dat ghewin
van den orse te wrekene dare. ⁴

1. [Hertaling] *bem* < *uns*. De eerste persoon meervoud past alleen in de directe rede.

2. [Woordverklaring] *rierewaerde*: achterhoede. [Hertaling] *rierewaerde* < *ridwart*. [Weddige] WeGl identificeert ‘ridwart’ met Mnl. ‘rietwaert’ met de betekenis “waard waar veel riet groeit”, hoewel dit in deze context weinig waarschijnlijk is en in de verzen 23029 e.v. gezegd is dat de schildknecht van Namels achterom was gereden om te verhinderen dat iemand op de vlucht zou slaan. Het woord ‘rierewaerde’ kwam al eerder voor in de verzen 9863 en 9917. In WeGl volgt het lemma ‘rierewerd’ onmiddellijk op ‘ridwart’.

3. [Woordverklaring] *riveel*: gevecht.

4. [Hertaling] *want si hoopten dat ghewin / van den orse te wrekene dare* < *Wann sie bofften uf den gewynn / Von dem roß. Sie vechenten hart*. [Weddige] WeNo stelt voor ‘vechenten’ af te leiden van ‘vechen’ met de betekenis “aanvallen”. WeGl verklaart ‘vechen’ als “befehden, angreifen”. *LEX* kent dat woord niet en de verwijzing naar Mnl.

Die sciltcnape en was niet in vare.	23085
Sijn paert was van widen screden ende hi was sterc van leden.	
Hi reet daer met alre macht ende rechte sinen stiven scacht up enen Sarrasijn	23090
dat men sach dat iser staelijn hem bachten uten rigghe ute comen. Also hevet hi hem dat leven ghenomen.	
I eghelijc van den andren quam ter vaerde up hem met getrockenen swaerde.	[336] 23095
Doe was den cnape lief dat aensien. Hem ware leet, stelden si hem ten vlien. Die goede rudder Barestier ghedochte an sinen heere Ogier, die hem ie ¹ rudder dede. ²	23100
Dies was die coenhede te dien tide in sijn herte des te mee vele. Die payiene met fellen spele ghinc hi an, die rudder goet.	
Boven upten stalijn hoet slouch hi den enen metten swerde ende spleet ³ hem metter verde dat hi doot viel up dat velt.	23105
Dat sach dander, die met ghewelt hem seere van dane maecte.	23110
Barestier dien niet en vaecte, ⁴ reet hem altoos na met sporen. Metten swerde enen sulken toren	

‘vegen’ raakt kant noch wal omdat dit “van vuil of stof zuiveren, schoonmaken” betekent. Alternatief veronderstelt WeNo een imperfectumvorm van ‘vechten’, wat niet kan vermits ‘vechten’ een sterk werkwoord is. Weddige schijnt ook niet te twijfelen aan het woord ‘hart’, hoewel dit niet past bij het rijmwoord ‘vare’ in vers 23085.

1. [Hertaling] *ie* < *eines*.

2. [Woordverklaring] *rudder doen*: tot ridder slaan.

3. [Hertaling] *spleet* < *zerspielte*.

4. [Woordverklaring] *dien niet en vaecte*: die niet sliep, die niet slaperig was. [Hertaling] *dien niet en vaecte* < *der nit enabte*.

beriet hem van prise die heelt ¹ dat hi hem toten tanden hevet ghedeelt.	23115
Doot viel hi in dat gras ende Barestier, die blide was, keerde weder omme sijn paert. Te hant hi gheware wart van enen Sarrasine mettien	23120
die hem vaste dede an dat vlien. Barestier reet hem jeghen ² ende hevet hem dat hovet of gheslegghen. Also wart hi quite vanden payien ende sine twee heeren hebben mettien	23125
dander neghene ghedoot. Hi quam daertoe met haesten groot ende trac sijn swert stalijn. Gaudijs, den coninc fijn, wilde hi daer mede hebben gheslegghen,	23130
mer Namels voer daer jeghen ende seede: "Hets vrient, laet staen!" Doe claghede die coninc sonder waen dat haere viere ontfaren waren.	23135
Ten coninghe te waren sprac die stoute Barestier: "Ic hebbe der felre putertier viere gheslegghen doot."	23140
Dies hadde Namels vroude groot in sijn herte sonder waen dat der payiene negheen en was ontgaen die die quade niemare mochte draghen. "Nu en es hier gheen langher daghen," sprac Gaudijs, die coninc fier.	23145
"Sal die Danoy's Ogier verloset werden, so moeten wi ons haesten." Doe reden die heeren den alre naesten wech alle drie te samen ³	

1. [Woordverklaring] *beelt*: bijvorm van 'held' (held).

2. [Woordverklaring] *jeghenriden*: tegemoet rijden.

3. [Hertaling] *te samen* < *miteinander*.

tote dat si te Babilonen quamen,
 dat was up enen daghe bi tiden. 23150
 Die heeren reden side an side,
 ieghelijc ghewapint up sinen destrier.
 Die goede cnape Barestier
 volghede sinen heere naer.
 Tote den castele vor waer 23155
 reden die heeren, doe ic u weten,
 eer dat si van haren paerden beeten. ¹

Doe beeten si doe si daer quamen. [337]
 Ende doe die casteleine ² vernamen,
 die dat casteel hoeden boven, 23160
 die heeren, die men mochte loven,
 quamen si neder wel ghereet
 ten heeren die daer waren ghebeet ³
 ende ghinghen hem omtrent.
 Ende als si Gaudijs hebben bekent, 23165
 daer si naer wachten ende spien,
 vragheden si hem mettien
 wat hi wilde ende begherde.
 Gaudijs sprac: “Ghi heeren werde,
 dat sal ic u doen te verstande. ⁴ 23170
 Onse heere Broyer, die alre pagane ⁵
 bloeme es, hevet seere te doene ⁶
 helpe van mee Sarragoene ⁷
 dan hi nu hevet in sijnre scaren
 ende hi ombiet u te varen 23175

-
1. [Woordverklaring] *beten*: afstijgen. [Hertaling] *beten* < *saissen*.
 2. [Woordverklaring] *castelein*: slotvoogd, iemand die een kasteel beheert in opdracht van zijn heer.
 3. [Hertaling] *die daer waren ghebeet* < *die dar ghebeydt* / *Waren*.
 4. [Hertaling] *doen te verstande* < *tun verstand*. In het Mnl. wordt ‘doen’ niet met een tegenwoordig deelwoord verbonden.
 5. [Hertaling] *pagane* < *wigande*. Aanpassing omwille van het rijm. De uitdrukking ‘bloeme alre wigande’ wordt in *OvD* alleen voor Ogier gebruikt.
 6. [Woordverklaring] *te doene hebben*: behoefte hebben aan.
 7. [Hertaling] *hevet seere te doene* / *helpe van mee Sarragoene* < *bait sere zutun* / *Hat begert hulff von me Sarragone*. LuFl kende blijkbaar de Mnl. uitdrukking ‘te doene hebben’ niet en voegde daarom een tweede predicaat toe.

ende hem te staen in staden.”	
“Neen, Gaudijs, also verraden moghedi ons niet,” seeden die payien.	
“Wi weten bet u quaet engien ¹ dan dat ghi ons doet verstaen.	23180
Felle man, ghi sult hier ghevaen bliven metten ghonen die ghi wilt verlossen, ende ghi sult met hem ghehangen ² wesen.”	
Dat hoorde Namels ende trac mettesen sijn goet swert uter sceede.	23185
Vierhondert payiene, dats waerhede, waren daer vor hem ghestaen.	
Die goede Bavier waende sonder waen dat haere niet mee en hadden ghesijn dan hi sach. Mer ³ der Sarrasijn	23190
waren vierdusent bi ghetale upten torre boven, die hi te male niet en sach, ⁴ mer hi wartse scauwen. ⁵	
Die felle payiene ghinghen hauwen met haren swerden staline seere uptie twee kerstine, die hem weerden so crachtelike dat die payiene moesten wiken	23195
vore hem ende vloen ten torre waert.	23200
Die kerstine, die onvervaert waren, doe si dat saghen, dienden si hem van ⁶ groten slaghen ende volgheden den payienen seere naer	
die steghen up, al waest hem swaer.	23205
Die twee stoute kerstine	

-
1. [Woordverklaring] *engien*: list, behendigheit. [Hertaling] *engien* < *begyn*.
 2. [Hertaling] *ghehanghen* < *gefangen*. De herhaling van ‘vaen / vanghen’ is niet zinvol.
 3. [Hertaling] *Mer* < *ja*.
 4. [Hertaling] *waren vierdusent bi ghetale / upten torre boven, die hi te male / niet en sach* < *Waren vier tusend und dry / Uf dem thorn oben die er nye / Ensabe*. De reconstructie is speculatief.
 5. [Woordverklaring] *hi wartse scauwen*: hij zou ze nog te zien krijgen (vgl. ST § 258).
 6. [Hertaling] *van* < *mit*.

en waenden dat der Sarrasine
 niet mee en waren dan hem vloen voren.
 Alsoe die kerstine utevercoren
 ten torre quamen boven beede, 23210
 vernamen si daer, God gheve hem leede,
 der andre payiene scaren fel.
 Doe hadden si ghewilt sijn wel
 an eenre andre stat, haddet moghen sijn.
 Mer wel saghen die helde fijn 23215
 dattet anders niet sijn en mochte.
 Daertoe setten si hare ghedochte
 hem te verwerne inder noot
 ofte vor den vianden bliven doot.

Hiermede waren ¹ Namels van Bavier 23220
 ende Gaudijs, die coninc fier, [338]
 in groter noot daer bevaen. ²
 Doe keerden die wigande saen ³
 haere rigghe tegader. ⁴
 No dor vrome no dor scade ⁵ 23225
 en mochten si van den payienen werden gesceeden.
 Altoos hielden si hem beeden
 te gader alsoe ic hebbe gheseit.
 Meneghen payiene te sijnre droefheit
 deden si sijnre vroude buten. ⁶ 23230
 Haer slaen en mochtese niet ontsluten. ⁷
 Onder hem tween vochten ⁸ si seere
 jeghen so groot een heere

1. [Hertaling] *waren* < *was*.

2. [Hertaling] *bevaen* < *bestanden*.

3. [Hertaling] *saen*: toegevoegd omwille van het rijm.

4. [Hertaling] *tegader* < *zu samen*. Mnl. 'te samen' is niet uitgesloten, maar rijmt niet op 'vrome' of enig ander woord in het volgende vers.

5. [Hertaling] *No dor vrome no dor scade* < *Weder dorch schade nach der frommen*. WeEm vervangt 'der' door 'dur'. De omstelling is speculatief maar levert ten minste een assonantie op terwijl het Dt. vers niet rijmt.

6. [Woordverklaring] *enen eenre dinc buten doen*: iemand iets doen verliezen?

7. [Woordverklaring] *ontsluten*: zich van elkaar verwijderen, uit elkaar gaan.

8. [Hertaling] *vochten* < *so vahten*.

alsoe doe die payiene hadden daer.
 Meneghe woude diepe ende swaer 23235
 slouch men daer den kerstinen lieden.
 Dat si hem so genieden, ¹
 dat dade die Gods ghewelt
 diese so langhe behelt.
 Omme dat Hi wel kende ² in welker maniere 23240
 die heeren van herten fiere
 daer comen waren in den lande,
 en wilde Hi vore sine viande
 sine vriende niet laten verloren. ³
 Dies dede Hi, alsoe ghi moghet horen, 23245
 een scoen mirakel daer baren. ⁴
 Inden selven torre daer si waren
 onder den Gods vianden,
 so lach die bloeme der wigande
 beneden inden pitte ghevaen. 23250
 Hadde hi dit ghedaen sonder waen
 seven jaer te voren ende meere,
 God, onse lieve Heere,
 wildene nu verlossen uter pinen.
 Van den beenen ende armen sine 23255
 ontspronghen alle die bande.
 Ooc vant hem die bloeme der wigande
 boven inden sconen palas
 alset nu Gods wille was,
 daer hi voren lach int respijt. ⁵ 23260
 Dies hadde Ogier up die tijt
 wonder groot ende seede daer seere
 danc Gode, onsen Heere.

1. [Woordverklaring] *bem ghenieden*: zich verstouten, het aandurven. [Hertaling] *ghenieden* < *bescudden*. Speculatief.

2. [Hertaling] *Omme dat Hi wel kende* < *Der da wol kandte*. Speculatief.

3. [Woordverklaring] *verloren laten*: verloren laten gaan, ten gronde laten gaan. [Hertaling] *laten verloren* < *laffen verlorn werden*.

4. [Woordverklaring] *baren*: plaatsvinden, gebeuren; zichtbaar worden.

5. [Woordverklaring] *respijt*: uitstel van executie, opschorting van eene rechtshandeling, van de tenuitvoerlegging van een (dood)vonnis. [Hertaling] *respijt* < *serbijt*. [Weddige] Zie aantekening bij vers 22322.

Dien dancte hi seere, alse ic ¹ vernam.
Dat Namels daer van sinen weghe ² quam. ³ 23265
dies began hi hem bevroeden. ⁴

Barestier die in hoeden
Bantsant hadde ende die wapine,
doe hi den heere sine
sach, liep ⁵ hi te hem met ghenende 23270
ende doene Ogier herkende,
vraghede hine, wanen hi ware comen. ⁶
Doe ghinc hi hem die waerheit nomen.

Doe dit Ogier hadde verstaen, [339]
ghinc hi ⁷ hem wapinen saen 23275
met sinen wapinen, die hi dede an.

Doe nam die oversterke man
in sijn hant Corteine, dat goede swert.
Gheens beedens hi beghert.

Die trappen ⁸ liep hi up, die wigant, 23280
daer hi sinen oom vant
tusschen den payienen seere berinct. ⁹

Met sinen swerde hi omme ghinc
merkeleke ¹⁰ slaen, die goede Ogier.
Al hadde hi langhe ghesijn een prisonier, ¹¹ 23285

1. [Weddige] WeEm verandert 'ich' in 'er' (hij). Onze interpretatie van vers 23265 maakt deze emendatie overbodig.

2. [Woordverklaring] *van sinen weghe*: door zijn (Gods) toedoen.

3. [Hertaling] *Dat Namels daer van sinen weghe quam* < *Namelsen, das er da von sinen wegen kam*. Speculatief.

4. [Woordverklaring] *bem bevroeden*: begrijpen (het object kan in de genitief staan).

5. [Hertaling] *liep* < *da lieff*.

6. [Hertaling] *wanen hi ware comen* < *wa er ber were komen*.

7. [Hertaling] *ghinc hi* < *Da ging er*.

8. [Hertaling] *trappen* < *stegen*.

9. [Woordverklaring] *beringhen*: omsingelen, insluiten. [Hertaling] *berinct* < *berynnt*. [Weddige] WeGl leidt 'berynnt' af van 'berinnen' met de betekenis "überlaufen, bestürmen". Omdat 'berinnen' een sterk werkwoord is, komt dit eerder niet in aanmerking.

10. [Woordverklaring] *merkeleke*: op een opmerkelijke wijze; voor allen hoorbaar en zichtbaar.

11. [Woordverklaring] *prisonier*: gevangene. [Hertaling] *Al hadde hi langhe ghesijn een prisonier* < *Wie wol er lang was gesin ein kerckenier*. [Weddige] Het woord 'kerkenier'

dore ¹ God, die vele vermach,
slouch die Danoy's met enen slach
niet enen, mer twee daer neder. ²
Hi ghinc seere vore ende weder
met hopen vellen ghone payiene. 23290
Meneghe stelde hem ten vliene
van anxte, die hi hadde, groot,
want wien hi bereikte, ³ slouch hi doot.
Niemen en mochte vore hem ghestaen.
Namels sach sonder waen 23295
Ogier. Gaudise wisede hine mede.
Beede hadden si grote vremthede, ⁴
hoe hi daer comen mochte. ⁵
Ooc dancten si Gode met vrochte ⁶
dattet hem so wel was vergaen. 23300
Grote slaghe ghinghen si slaen
ende jagheden die payiene
die hem seere stelden ten vliene
alse die den strijt hadden verloren.
Barestier stont besiden den doren, ⁷ 23305
daer dandre ute ⁸ wilden lopen.
Daer verslouch hise met hopen.
Daer haeldese die doot beneden ⁹
ende boven versloughense na haren seden

betekent "gevangenenbewaarder, kerkermeester" en niet "Eingekerkerter" (gevangene) zoals WeGl beweert.

1. [Hertaling] *dore* < *Doch*. WeEm emendeert 'Dorch'.
2. [Hertaling] *slouch die Danoy's met enen slach / niet enen, mer twee daer neder* < *Der Denoy's erslug einen slag / Nit, er sluge ir zwene dar nidder*. [Weddige] WeEm elimineert ten onrechte het woord 'slag', het rijmwoord op 'vermach' in vers 23286.
3. [Woordverklaring] *bereiken*: binnen het bereik van zijn zwaard krijgen.
4. [Woordverklaring] *vremthede*: bevreemding, verwondering.
5. [Hertaling] *hoe hi daer comen mochte* < *Wie er da bin komen mochte sin*. Aanpassing omwille van het gereconstrueerde rijmwoord 'vrochte'.
6. [Woordverklaring] *vrochte*: ontzag. [Hertaling] *met vrochte* < *mit fruchtin*. WeGl vertaalt 'mit fruchtin' als "ehrfürchtig".
7. [Hertaling] *besiden den doren* < *zu der toren / Bisijts*.
8. [Hertaling] *ute* < *ab*.
9. [Hertaling] *Daer haeldese die doot beneden* < *Da boleten sie den doit beneden*. Door de syntactische parallellie met de volgende zin lijkt deze interpretatie passender.

die drie rudders goet van prise. 23310
 Die payiene en mochten in gheenre wise
 vore Ogier gheduren twint,
 want hem sinte Marien kint
 gaf over langhen tijt
 victorie in allen strijt. 23315
 Dat sceen daer, als ic vernam,
 ende elre, daer hi sider quam,
 dat hi groten mort wrochte,
 dien meneghe Sarrasijn becochte,
 dien daer verslouch die rudder goet, 23320
 daer hi verdranc ¹ in sijn bloet
 also ghi nu moghet horen.
 Die drie kerstine verwrochten ² in dien toren
 met Gods cracht vier dusent payiene. ³
 Met rechte mach men gherne dienen 23325
 den Heere, die so can lonen
 ende sine cnechte te poente sconen. ⁴

S o storven die Sarrasine [340]
 met Gods cracht, ende die kerstine
 waren onder hem seere blide. 23330
 Ende Namels vraghede te dien tide
 sinen neve hoe hi comen ware uut.
 Ogier ghinct hem segghen over luut
 dat quam bi den wille ons Heeren.
 Daernaer vraghede Ogier die heeren 23335
 hoe si daer waren comen.
 Namels ghinc hem die waerheit nomen

1. [Hertaling] *daer hi verdranc* < *Der da ertranck*. We kiezen deze variant omdat de relatieve zin “die daer verdranc” anders makkelijk met “die rudder goet” verbonden zou worden.

2. [Woordverklaring] *verwerken*: in het ongeluk storten, doden. [Hertaling] *Die drie kerstine verwrochten* < *Den die drij cristen zu brahten*. Aangepast om de syntactische structuur van de verzen 23316 - 23327 overzichtelijker te maken. [Weddige] WeNo relateert ‘Den’ aan het woord ‘mort’ in vers 23318 en vertaalt ‘zu brahten’ als “bewirkten”.

3. [Hertaling] *vier dusent payiene* < *an vier tusent payen*.

4. [Woordverklaring] *sconen*: verschonend behandelen, sparen, ontzien. [Hertaling] *sconen* < *geschonen*.

ende dat Gaudijs Acharijs sone ware. ¹
 Doe Ogier dat hoorde openbare,
 nam hine in sine arme daer 23340
 ende custene vorwaer
 meneghen male daer ter stede.
 Die heeren saten daer naer ² sonder beede
 gheringhe ³ up hare perde
 ende voeren haere verde 23345
 ende rumeden daer die stede.
 Niemen en dorste ⁴ hem, dats waerhede,
 naer volghen te dien tiden.
 Waer si henen wilden, mochten si riden.
 Niemen en dede hem noch noot. ⁵ 23350
 Si keerden hem met haesten groot
 te Verlet ⁶ toe wat si mochten.
 Al haer sinnen ende haer ghedochte
 was omme daer te comene saen.
 Hier van willic laten staen 23355
 ende segghen u van Broyiere,
 dien vanden payiene putertiere
 so grote hulpe toe was comen
 dat hi daerbi hevet ghenomen
 sine vaert echt ⁷ over ⁸ die see. 23360
 Te moede was hem seere wee
 dat hi tevoren ⁹ ghenomen hadde sulke scade.
 Scaren dede hi ghestade ¹⁰
 sijn volc doe hi quam over dat meer.

-
1. [Hertaling] *ende dat Gaudijs Acharijs sone ware* < *Und daz das Atharijs sun were.*
 2. [Hertaling] *daer naer* < *darnoch.*
 3. [Hertaling] *gheringhe* < *Glich gering.*
 4. [Hertaling] *en dorste* < *gedorste.* Het gebruik van het prefix 'ge-' bij 'dorren' is in het Mnl. aan de combinatie met bijwoorden als 'ie', 'oit' of 'emmer' gebonden.
 5. [Hertaling] *noot* < *but.* Aanpassing omwille van het rijm op 'groit'. [Weddige] WeNo vertaalt: "Niemand schenkte ihnen noch Aufmerksamkeit."
 6. [Eigennaam] *Verlet* < *Berleten.*
 7. [Woordverklaring] *echt*: opnieuw.
 8. [Hertaling] *echt over* < *aber uf.*
 9. [Hertaling] *tevoren* < *vor bin.*
 10. [Woordverklaring] *ghestade*: kalm, bedaard. [Hertaling] *ghestade* < *mit ubermode.* Onzeker.

Dat vernam dat kerstine heer dat tevoren hadde goet gheval. ¹ Si waenden nu dat het so sal met hemlieden gaen.	23365
Neent, want daer was sonder waen Broyier, die daer niet en was te voren. ² Dies moesten in den toren ³ die kerstine bliven te dien tiden. Dat heer slouch in beden siden te hope doe si quamen naere. Scone ghemoet ⁴ ende vorbare daden daer die kerstine.	23370
Mer Boyier, die in sinen herte hadde toren groot dat sijnre liede so vele doot worden ghesleghen inden beghin, quam nu slaende ⁵ mee no min alse oft hi sine sinne hadde verloren. Meneghen kerstine dede hi toren. Wat dat quam in sijn ghemoete dede hi vallen onder voete met sinen slaghen die waren fel. Die kerstine weerden hem wel. ⁶ Mer ten mochte hem ghehelpen niet ⁷ want vore den fellen diet en mochte niemen gheduren.	23375
Die kerstine moesten van uren turen ⁸ vlien vor den fellen vasale. Si waren daer alle, weet ic wale, bleven, en haddese God niet vorsien.	23380
	23385
	23390

-
- [Hertaling] *dat tevoren hadde goet gheval* < *Das vor gehabt hatt den guten gefall.*
 - [Woordverklaring] *die daer niet en was te voren*: Broyier was de eerste keer niet bij de gevechten aanwezig.
 - [Woordverklaring] *toren*: droefheid, smart.
 - [Woordverklaring] *ghemoet*: ontmoeting, op elkaar treffen van twee legers.
 - [Hertaling] *slaende* < *zu slaen*.
 - [Hertaling] *Die kerstine weerden hem wel* < *Sich webrten die cristen wol.*
 - [Hertaling] *Mer ten mochte hem ghehelpen niet* < *Es mohte sie aber gebelffen niet.*
 - [Woordverklaring] *van uren turen*: aanhoudend.

Willem toornde dat vlien vor enen manne moesten die kerstine. Dies voer hi die lede ¹ sine jeghen den payiene stellen te werc. Ende die payien van leden sterc, die lettel achte up sine were,	23395 23400
slouch so den edlen joncheere, dat hi vore hem neder toom. ² Dies nam een jonghelinc goom. Dat was Boudijn, Ogiers sone. Alre doghet was hi ghewone. Sinen neve hi wreken wilt. Hanghen liet hi sijn scilt ende slouch up Broyiere. Dat vaste scilt van quartiere hevet hi hem dorslegghen al.	 23405 23410
Ene wonde die niet en was smal maecte hi hem met dien slaghe. Ende Broyier, die niet en was traghe slouch Boudijn weder also dat hi ter erden wel onvro neder vore hem ghevallen quam. Broyier was utermaten gram, dat hem iemen dorste bestanden. ³ Beede voete ende handen ⁴ band hi den helden ⁵ van herten fier.	 23415 23420
Den payienen putertier gaf hise, diese voerden ghevaen. Doe sach men meneghen kerstine slaen sine handen herde ⁶ droufeleke.	

1. [Hertaling] *lede* < *lute*. Mhd. 'lute' correspondeert in de regel met Mnl. 'liede', maar hier neemt Willem het persoonlijk op tegen Broyier en stuurt niet zijn mensen op hem af.

2. [Woordverklaring] *tumen*: vallen, neerstorten (normaal een zwak werkwoord, hier omwille van het rijm blijkbaar sterk vervoegd, vgl. vers 18294).

3. [Woordverklaring] *bestanden*: oudere vorm van 'bestaen'.

4. [Hertaling] *Beede voete ende banden* < *Beyde fuße mit den banden*.

5. [Woordverklaring] *den helden*: bedoeld zijn Willem Fierebras en Boudijn.

6. [Hertaling] *berde* < *so gar*.

-
1. [Woordverklaring] *bem gbelaten*: zich aanstellen, te keer gaan. [Hertaling] *gheliet* < *gebub*. Onduidelijk.
 2. [Woordverklaring] *clagheleke*: op klaaglijke toon.